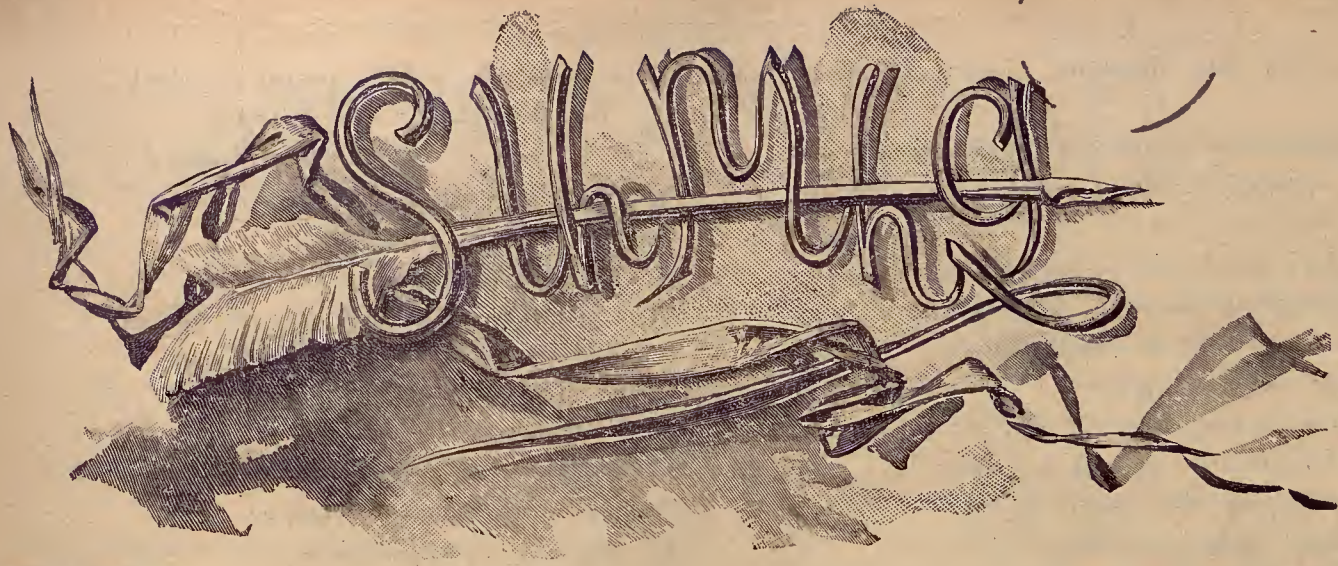

Աղբիւրի յաւելում

ԼՈՅԱ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՇԱՐԱՐՐ ԴԻ ԱՆԳԱՄ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐ

№ 18 կիրակի 18 մայիսի

ուրերորդ տարի 1897

ՃԱՐՈՒՆԱԿԻՈՒՄ Է ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աղբիւր-Տարազի պրէմիաներն են՝ 1) Միփայլ Նալբանդեանի վերջին լուսանկարից պատրաստած մեծազիր ֆոտոտո-գրաւիւր պատկերը; 2) Ս'աշիկի ննջարանում, մի շքեղ խրոմօ, 3) Ոսկէ շղթաներում, կամ Հարեմի աղջիկը, 4) Իւրաքանչիւր ամիս Պարիզի մոդաներ, բացատրութիւններով:

ԱՂԲԻՒՐԻ տարեկան գինը 3 ր. (արտասահման 4 ր. կամ 12 ժր.), ՏԱՐԱԶԻՆԸ 6 ր. (արտասահման 10 ր. կամ 30 ժր.), ամսական Տարազը 50 կ. Աղբիւրը—25 կ. պրիմիաները ստանում է Աղբիւր-Տարազ միւսնոյն հասցեով գրող թափանցողը, վճարելով եւ մէկ րուբլի: Հասցեն՝ Тифлисъ, редакция иллюст. жур. Арбюръ-Таразъ կամ Tiflis (Caucase) Réd. des jour. Agbur et Taraz.

**Լեօպարդի
ԱՌԻՏԱԼԻԱ**

Իմ հայրենիք! Տեսնում եմ քո բարձր պատեր,
Այգ կամարներ ու կոթողներ, աշտարակներ ու պատ-
կերներ,
Հնութեան և անցեալից այժմ պարապ մնացած!
Սակայն ես չեմ տեսնում այն վառ. քն, սուրն ու
դափնին,
Որ կրում էին մեր վեհ նախնիք: Եւ անկարող ու
թուլացած,
Դու մերկ կրճքով, բայց ճակատով հանդուրժում ես
բիւր ցաւերին:
Աւաղ, ի՜նչ վերքեր եմ տեսնում,
Մահւան ի՜նչ դժգոլունութիւն,
Ինչո՞ւ եմ քեզ այժմ նայում,
Հրաշագեղ կին!
Օ, ասացէք, ասացէք ինձ, ձեզ եմ դիմում, երկիր,
Երկիր—
Ո՞վ արաւ այս. ո՞վ է արդեօք—սոսկալի՛ր ցնորք—
Երկու բազուկ շղթաներով կապկապած,
Այնպէս որ նա, մազերը ցրել, սրտամորմոք
Դետնի վրայ, լքեալ, քօղը դէն ձգած
Արտասուում է, զլուխը կրճքին, ձեռքով ծածկած իր
երես.

Իմացի՛ր, որ Կապադոչիոն հատնողում եւ Անթոնիանային դաւաճանել:
(Թէոփորա, Երես 295)

Այ՛, լաց, դու, Իտալիա! Լալու պատճառ շատ
ունես!

Ճակատագիրը միայն քեզ էր վերապահել,
Թե երջանիկ և թե դժբախտ օրերի մէջ
Անհատ լինել...

Եւ եթէ այժմ, սէգ աչերդ յաւէտ, անլերջ
Արցունքների գետակներէ էլ թափէին՝
Թշուառութեանդ ու ամօթիդ
Հաղիւ անդունդը լցնէին...
Նոս, որ առաջ թագուհի էր,
Այժմ սպասուհու զգեստն է հագնել...
Մի՞թէ վրագ մէկը կարող էր
Երբեքդ գրել կամ խօսել,
Որ հին հռչակդ չըլիշէր...
Փոքրացաւ նա, որին մեծ էինք ասում մենք...
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ... Մի՞թէ կորաւ քո զօրութիւն...
Ո՛ւր է քաջերիդ հաւատքը, ո՛ւր նրանց գէնք,
Ո՛վ իւրեց սուրդ. արդեօք լինջ ոյժ, լինջ նենդութիւն
Խից քեզից թիկնոցակ
Եւ ճակատիդ ոսկեայ, գեղեցիկ պտակ...
Քո այն նախկին բարձրութիւնից լինչպէս ընկար
Այդքան խորունկ, խորտակեցա՛ր...
Ոչ ոք քեզ չի պահպանում,
Ջաւախներիցդ և ոչ մէկը քեզ օգնութեան չի հաս-
նում:

Հա՛, գէնքեր! Նրանք! Ես առանձին կուգեմ կուեմ,
Մաքառելով քեզ համար ես կուգեմ ընկնել...
Սակայն, ո՞վ Տէր, յաջողեցրո՞ւ, որ հուր-բոցեր
Իմ արիւնից ելնեն, ալրեն բոլոր սրտեր:
Ո՛ւր են ուղիքդ... մի՞թէ ես չեմ լսում գէնքի,
Պատերազմի կոչումները, ձայնը թմրկի...
Ա՛հ, նրանք ի դուր—այնտեղ—հեռուն,
Հտեցնում են իրանց արիւն!
Ելլիր, ելլիր Իտալիա! Մի երազի տեսիլ է տա
Դու ինձ ասա՛!

Ո՛չ! Արդ ոտքի և ձիու վրայ լինջ բաղմութիւն...
Մտի ու փռի... սուսերների շառաչուն
Որպէս փալազն երկնքում!
Արդեօք մի մեծ սիւսիանք չէ՞ դա քեզ համար,
Երբ անձկանօք դու դառնում ես այն յամառ
Դու պայքարից... ցոլուն աչքով, դեռ չըտած
Որոշումը. ինչո՞ւ ես այդ աղմուկ ձգած
Իտալիոյ քաջերին:

Ո՛վ, յաւիտեան, դուք, ծաւալող զօրութիւնների!
Օտար երկրում, օտարին!

Ծառայում են խտալական սուր սուսերներ!
Վա՛յ, թշուառին, որ ընկնում աննպատակ
Ո՛չ հայրենի դաշտին համար կուեմուկ,

Զրպաշտպանած իր կին, դաւակ ու տնակ—
Ո՛չ—օտարի թշնամու գէմ կուեմուկ
Հեռու երկրում...

Նա չի կանգնում, չի արձակում
Խրոխտ ու դռնող աղաղակ՝
— «Ո՛վ հայրենիք քաղցր ու հպարտ,
«Ա՛ն կեանքս—ահա, այն քեզ եմ պարտ».
Ա՛հ, սիրելի, դու, երջանիկ ժամանակ,
Անդին անցեալ, երբ խումբախումբ
Մահւան վազում էր ժողովուրդ,
Իր հայրենիքը պաշտպանելու,
Պատրաստ նրա համար զոհւելու:
Եւ դուք ևս, ո՞վ սիրունատես
Թեսալիոյ ձոր ու բարձունք,
Ուր տիրում են փառք ու հանդէս,
Եւ թափւում էր միշտ դառն արցունք...
Ուր Պարսկաստանն արհաւիրելից
Առաւել քան տկար էր,
Մի բուռն ազատ այն քաջերից
Բախտը նոյն իսկ անդօր էր...
Եւ երբ այդտեղ լուռ անցնում է ուղևոր,
Զի՛ լսում նա ինչպէս թփեր ու մացառներ
Եւ ժայռերն ու լեռներ

Նրանց բարձունքը ահա ուր
Մէկը միւսին են պատմում
Դադանի ձայնով, կամացով.
— «Ահա ուր են նրանք հանդիմանում
«Գերեզմանում մութ, անձուկ
«Խմբով անյաղթ քաջերն,
«Վո՛ւմ, անմահ հողիներ,
«Յունաստանին միշտ անձնէր...»
Յայնժամ Քսերքսէս վատ, մոլեղին
Հէլլէսպոնտից չեա փախաւ,
Որով յաջորդ սերունդներին
Ծաղր ու ծանակ նա եղաւ:
Եւ այնտեղ, ուր հերոսական
Կուում, մահւան գիմեցին,
Այնտեղ, ուր քաջերն ընկան,
Անմահութիւն ուր գնեցին՝
Անդելալի բլրին կանգնած
Սիմոնիդէս քնարը բռնած
Արձանացած էր և տրտում
Ծովն ու ցամաքն էր գիտում:
Արտասուքով ծածկւած էին
Նրա երկու ալտերը.
Կուրծքը, սիրտը սեղմած էին,
Դողում էին ոտները:
Նա երգում էր. «Երջանիկներ!

«Չբախեցրին ձեզ թշնամու նիդակներ,
Եւ աներկիւղ դուք ձեր կուրծքը նրանց դէմ տեցիք:
Նրան, որը ձեզ կեանք էր տւել՝ նրան փրկեցիք...

Համայն աշխարհ ձեզ է գովում,
Մայր Յունաստանն ձեզ է օրհնում,
Նա ձեզ մի ջերմ սիրոյ նման
Մղեց վտանգէն յանդիման...

Ո՛հ, ի՞նչ ո՛ւր ձեր ճակատագրում աչքան մուղ ու
դուժան,

Ո՛վ զիւցազներ ! Ուր մնաց մահւան վախը, կասկա-
ծըն անարժան,

Երբ հրճւանքով վաղում էիք ժաղոտ անցքով մութ
պատում,

Կարծես ոչ թէ կոյտեան, հապա մի գւարթ
խնճուքի կամ ուրախ պարի ձեզ լինէին հրաւիրած...

Բայց դուք դնայիք ճամբով անգարդ
Գնայիք մինչև մահւան դետ,
Կոշտ մահճին վրայ չըզուրդուրած
Կին ու մանկտին ձեր անդէտ...

Ա՛խ, դուք ընկաք առանց վերջին
Ձեր համբոյրը նրանց տալու,

Աղի-արցունք ձեր առաջին
Եկած չէին նրանք թափելու...

Այո՛, ընկաք, բայց ոտիւր
Երբ ձեզանից յաղթեցաւ,
Երբ լի ծծեց նա ձեր սիրը՝

Ամօթն, ոտրտաին ու սեւ ցաւ...

Ինչպէս առիւծն յարձակւելով եղների հօտն է աւե-
րում,

Անասունի վրայ է ցատկում, ճիրաններով պատառո-
տում,

Կատաղութեամբ ժանիքները մէկ այտեղ է
խորը ցցում և մէկ այնտեղ—նրա կռնակը՝
Նոյնպէս յոյների դայրայթը ողջ տեղեր է
Պարապ թողնում, պարսիկները, նրանց բանակը
Ջարդում, փշրում բարկութեամբ,
Վառւած մի խրոխտ քաջութեամբ.

Տեսնէիք, ի՞նչպէս յանկարծ ընկան
Ձի, ձիաւոր,

Տեսնէիք, ի՞նչպէս կառք ու վրան
Մի ահաւոր

Դղրկւնով թափւում են—

Պարսիկներին փախցնում են:

Արդէն կուլից առաջն ընկած

խոյս է տալիս բռնակալ,

Մաղերի դարդերից զրկւած

Կորցրած զլիս վարտակալ:

Տեսնէիք, ի՞նչպէս սլատած արեամբ,

Որ յոյները թափեցին,
Նրանք թշնամուն մոլեկնութեամբ
Ռազմի դաշտից քշեցին:
Բայց իրանք էլ շուտ թուլացան—
Նրանց յաղթեցին ծանր վերքեր,
Ա՛հ, փռու մէջ ընկան, մեռան—
Երանի ձեզ, ով քաջեր?
Երանի ձեզ! Որովհետև ձեր արարքը
Այնքան բարձր ու գովելի՝ զրոյն ու
լեզուն

Ապագայում ձեր թուներին կըպտտմեն,
Կանմահացնեն ձեր սուրբ բարքը,
Ո՛վ, հերոսներ քաջազուն?

Եւ զիւրին է, որ ատողերը թօթափեն,
Ուրեանի անդունդների մէջ մարեն,
Քան թէ մի զաղտուկ զիշեր զայ
դողանալու

Այդպիսի մի փայլուն համբաւ...

Մի սրբափայլ է ձեր դամբան.

Մանուկներին ժամանակով ցոյց են տալու

Նրանց մայրերը

Ձի սուրբ արեան միշտ թարմ ու ջերմ հետքերը.

Եւ այտեղ ես, այս փռու մէջ ծնրադրում եմ,

Ո՛վ օրհնեալներ, քարը, հողը համբուրում եմ,

Որոնք մի վեհ, յաւերժական փայլ են պահում

Բովանդակ, մեծ աշխարհում:

Ա՛խ, ո՛ւր էր թէ ես ևս նոյնպէս

Այտեղ պառկած լինէի...

Երանի՛ իմ արիւնով ես

Սիրած հողը ցօղէի...

Սակայն եթէ մի սխերիմ

Բախտը այդ ինձ արդեւեց,

Չթողեց որ կուռն մարիմ,

Աչքերս դուր չըփակեց՝

Բայց և դարձեալ երգչիս անունն

Ապագայում հեռաւոր

Ծաղկելու է միշտ շողջողուն

Մի բարձր ու ժով կրկնաւոր...

Ծաղկելու է նա շարունակ,

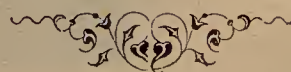
Քանի ձեզ վրայ կըլսօսեն,

Վսեմ փառքը տնօրինակ,

Ձեր դարձերը երբ կ'երգեն!...

Իսաւր. քարգմ. Պ. Գոլոցեան

Վ. Ի. Կ. Ե.

U G j u z n η G u n c

Եկար Փ. Բրժնյակիի.

Թ Է Ո Ւ Ո Ր Ա

Պատմական վեպ Ի. Ֆիորենցիինի

(Շարունակություն *)

XXXII

ՋԻՈՎԱՆՆԻ ԴԻ-ԿԱՊՊԱՆՈՉՉԻՈՆ

Մյուս Ջիովաննի դի-Կապպոչչիոն մի աղջիկ ունէր — երիտասարդ օրիորդ Խուֆէմիան, համեստ գեղեցիկուհի, որին նա ամենից շատ էր սիրում աշխարհիս երեսին: Փաղաքշանքներով և առանձին ուշադրութեամբ դէպի Խուֆէմիան՝ Անտոնինան կարողացաւ մտնել Կապպոչչիոյի տունը: Նախարարին շատ էլ դուր չեկաւ, որ ժեներալ Բելիդարիոսի կինը, բոլորովին վատ վարքի տէր լինելով, բնկերութիւն է անում իր աղջկայ հետ: Ուշադրութիւն չը դարձնելով այն պաշտօնի վրայ, որ ունէր Անտոնինայի ամուսինը, Կապպոչչիոն չէր կարող համարձակ արգելել աղջկան նախկին կուրտիզանի հետ ծանօթութիւնը շարունակելու և ակամայից ուշադրութիւն չը պէտք է դարձնէր:

Քիչ-քիչ խորամանկ Անտոնինան կարողացաւ ամենամօտ բարեկամութիւն հաստատել նախարարի աղջկայ հետ. նրանք գրեթէ անբաժան էին և հաւատում էր Խուֆէմիային իր սրտի զաղտնիքները: Երիտասարդ աղջիկը իր կարգին նոյնպէս ոչինչ չէր թաղցնում Անտոնինայից: Մէկ անգամ Խուֆէմիան իր բարեկամուհուն վշտացած պատահեց:

— Ի՞նչ է պատահել, թանգաղին Անտոնինա, — հարցրեց օրիորդը, քնքշաբար զգւելով նրան:

— Ոչինչ, — պատասխանեց նա:

— Ի՞նչպէս ոչինչ, ես աչքերիցդ նկատում եմ, որ դու ինձանից ինչ որ մի վիշտ ես թաղցնում:

— Հաւատացնում եմ քեզ, ոչինչ, — պատասխանեց երեսպաշտը:

— Ո՛հ, դու, ինչպէս բարեկամիկ, պարտաւոր ես տեսնու բոլորը, ինչ որ քեզ նեղացնում է, — ստիպում էր Խուֆէմիան:

Երկար, հմտաբար խաղացած կոմեդիայից յետոյ Անտոնինան վերջապէս ասաց.

— Ես կը յայտնեմ քեզ բոլորը, ինչ որ ինձ նեղացնում է, բայց այն պայմանով, որ դու ոչոքին մի խօսք անգամ չասես, մինչև անգամ հօրդ:

— Խոտանում եմ քեզ, — հիացած աղաղակեց երիտասարդ օրիորդը, — զաղտնի պահել այն բոլորը, ինչ որ դու ինձ կասես:

— Լաւ, լսիր ուրեմն ինձ, թանգաղին Խուֆէմիա: Ես ամենահատուտ աղբիւրներից լուր ստացայ, — սկսեց Անտոնինան, — որ պալատական կուսակցութիւնը վճռել է ոչնչացնել իմ ամուսին Բելիդարիոսին:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչու, — միամիտ հարցրեց երիտասարդ աղջիկը:

— Նրան ուզում են այն տեսակ յանձնարարութիւն անել, որի կատարման ժամանակ նա սպանւի:

— Բայց և այնպէս ես չեմ հասկանում ինչու համար. ում ի՞նչ վատութիւն է արել ժեներալ Բելիդարիոսը, — ստիպում էր Խուֆէմիան:

— Դու դեռ շատ ջահէլ ես և միամիտ, երեսաւ, — պատասխանեց Անտոնինան, — մենք բոլոր էլ շրջապատւած ենք խարդախներով և նախանձոտներով, մինչև անգամ քո մեծատաղանդ հայրն էլ նախանձում է:

— Ո՛վ ամենակարող Աստուած, հայրս: Միթէ:

— Դժբախտաբար դա ճշմարտութիւն է: Քեզ՝ որպէս բարեկամիս, ես կը հաղորդեմ մի մեծ ու կարևոր զաղտնիք: Երևակայիր քեզ, Կապպոչչիոյին նախանձողները կարողացել են տրամադրել կայսրուհի Թէոդորային քո հօր դէմ, և Թէոդորան երդւել է ոչնչացնել նրան: Բայց գիտես, թէ ինչ կը նշանակէ կայսրուհու երդումը: Վաղ թէ ուշ նա կը կատարէ այն:

Վերջինը բաւական էր, որպէս զի երիտասարդ Խուֆէմիան յայտնէր իր հօրը Անտոնինայի հետ ունեցած խօսակցութիւնը, բառ առ բառ, չընայելով տւած խոտուածին՝ պահել այն զաղտնի: Նախարար Կապպոչչիոն, իմանալով Անտոնինայի և Թէոդորայի բարեկամական յարաբերութիւնները, հաւատաց բոլոր ատածին և լրջօրէն մտածմունքի մէջ ընկաւ: Հետագայ տեսակցութիւնները, ժամանակ Անտոնինան աշխատում էր վախեցնել Խուֆէմիային նրա հօրը սպառնացող դժբախտութեան առթիւ, այլև գառնօրէն անիծում էր իր չարաբախտ ճակատադիրը իր ամուսնուն նախապէս սպանելու պատճառով:

— Ա՛յ, եթէ քո հանճարեղ հայրը կարողանար միանալ իմ ամուսնու հետ, — ասաց մէկ անգամ Անտոնինան իր երիտասարդ բարեկամուհուն, — ուրիշ բան կըլինէր:

— Ի՞նչ կարող էր լինել — հարցրեց Խուֆէմիան:

— Քո ամուսնուն զինուորները երկրապագում են, հետևապէս զօրքը կանցնի նրա կողմը տեսական իրարանցումի ժամանակ: Մենք կարող էինք զահրնկէց անել նաև Յուստինիանին և Թէոդորային ու քո հօրը կայսր յայտարարել: Այն ժամանակ, հասկանում ես, փոքրիկս, — շարունակում էր խարդախ կինը, — իմ ամուսինը առաջին մարդը կըլինէր կայսրութեան մէջ: Բայց դրա համար անհրաժեշտ է նախ և առաջ հօրդ համաձայնութիւնը:

Խուֆէմիան յայտնեց նաև այն խօսակցութիւնը: Անտոնիօ դի-Կապպոչչիոն մտածմունքի մէջ ընկաւ: Ապագայում նա երևակայում էր կամ մեռնել չարատիրոս և վրէժխնդիր Թէոդորայի ձեռքով կամ ինքը կրել թաղ: Նախարարը վճռեց միանալ ժեներալ Բելիդարիոսի հետ, որին իրօք սիրում էին զինուորները և աղջկայ միջոցաւ ունեցած բանակցութիւնները Անտոնինայի հետ յաջողութիւն ունեցան:

*) Տես Տարազ № 17.

Խուֆէմիան յայտնեց իր բարեկամութիւնը, որ իր հայրը համաձայնում է դաշն կապելու ժենեւի Բելլի-գարիտի հետ, բայց ցանկալի էր նրան մի կերպ ազատ խօսակցել Անտոնինայի հետ, առհասարակ քըն-նել մտածած նախադէի բոլոր մանրամասնութիւնները, չըրարուցանելով ոչ մէկի մէջ կասկած:

— Վերջինի յաջողեցնելը հեշտ է, — պատասխանեց Անտոնինան, — ես կը յայտարարեմ կայսրուհուն, որ մի քանի օրով ուղղում եմ դնալ Բուֆինիանո գղեակը, իսկ աջնտեղից կուղևորեմ ամուսնու մօտ՝ Պարսկաստան: Հայրդ, ինչպէս քաղաքաւարի պալատական, պէտք է ինձ, պատրիկուհու և ժենեւի Բելլիգարիտի կնոջը ցանկալ բարի ճանապարհ: Այստեղ, Վոստանդնուպոլսում, նա կարող է այդ չանել իմ յանկարծակի ուղևորելու պատճառով և իր աւանդաւ սխալը ուղղելու համար, կըզայ ինձ մօտ Բուֆինիանո գղեակը, ուր մենք բոլորովին ազատ կարող ենք պայմանաւորել մեր յետագայ ձեռնարկութիւնները մօտին:

Անտոնիո դի-Վապադոցչիոն բոլորովին հաւանութիւն տւեց ժենեւի Բելլիգարիտի կնոջ ծրագրին և խնդրեց իր աղջկանը յայտնել նրան, որ ինքը կըզայ Բուֆինիանո գղեակը:

Անտոնինայի այս բոլոր խօսակցութիւնները նախարարի հետ ինքն ըստ ինքեան, ի հարկէ, բառ առ բառ յայտնեցաւ Թէոդորային, որ և սկսեց դործել: Յարմար լուպէ ընտրելով, երբ մարդու հետ մենակ էր մնացել, նա ասաց.

— Դու գիտես, որ քո Վապադոցչիոն դատաւանում է քեզ, ուղղում է գահընկէց անել տալ և նստի քո տեղը:

— Այդ անկարելի է, — աղաղակեց կայսրը.

— Դժբախտաբար ես փաստ ունիմ ձեռքիս, որ ապացուցանում է նախարար Վապադոցչիոյի այդ գիտաւարութիւնը:

— Ուրեմն ասո՞ւ ինձ:

— Վապադոցչիոն համոզել է Անտոնինային դաւաճանութեանը մատնակցելու: Ի հարկէ ոչ թէ նրան անձամբ, այլ ժենեւի Բելլիգարիտին, որի վրայ նա ունի անսահման ազդեցութիւն:

— Հազիւ թէ ազնիւ Վապադոցչիոն ընդունակ լինի դրա համար, — պատասխանեց կայսրը: Ես շատ լաւ եմ ճանաչում նրան և չեմ ուղղում հաւատալ այդպիսի առակներին:

— Դու կարող ես փոխել համոզմունքդ ամենակարճ ժամանակամիջոցում: Անտոնինան տեսակցութիւն է նշանակել Վապադոցչիոյին Բուֆինիանո գղեակում: Դու կարող ես ուղարկել աջնտեղ հաւատարիմ մարդիկ, որոնք կըլսեն նախարարի ամբողջ խօսակցութիւնը Անտոնինայի հետ:

— Յիմարութիւն է, այդ չի կարող լինել. — շարունակեց Յուստինիանը: — Նախ և առաջ Վապադոցչիոն չի զնայ Բուֆինիանո:

— Ի՛հ, իսկ եթէ...

Այդ խօսակցութեան ժամանակ օրասպահը մտաւ

սենեակ և յայտնեց կայսրին, որ նախարար Անտոնիո դի-Վապադոցչիոն թողլուութիւն է խնդրում ներկայանալ իրան:

— Ի՞նչ նորութիւն պէտք է ասես — հարցրեց Յուստինիանը մտնող պարոնին:

— Ես եկել եմ թողլուութիւն խնդրել բացակայելու մայրաքաղաքից, պատասխանեց Վապադոցչիոն, սովորաբար խորը ողջունելով:

— Ո՞ր ես ուղղում դնալ:

— Բուֆինիանո գղեակը:

— Ինչու համար:

— Ես լսեցի, որ ժենեւի Բելլիգարիտի կինը ուղևորել է ամուսնու մօտ և Բուֆինիանո գղեակում պէտք է մի քանի օր մնայ: Ես այստեղ ժամանակ չունեցայ մատուցանելու նրան իմ յարգանքը և բարի ճանապարհ մաղթելու, բացի այդ՝ նա շատ շտապով ուղևորեց: Ես ուղղում եմ այժմ կատարել այդ, երբ ժենեւի կինը կըլինի իրան գղեակում:

— Ես խորհուրդ չէի տալ քեզ դնալու, — պատասխանեց մտածկոտ կայսրը, — միայն արա՛, ինչպէս կամիս, ես քեզ չեմ խանգարում:

Անտոնիո դի-Վապադոցչիոն խորը ողջունեց և դուրս գնաց:

— Դէհ, այժմ դու համոզեցար իմ խօսքերի ճշմարտութեան մէջ, հարցրեց Թէոդորան:

— Ո՛չ այնքան: Նախարարի ցանկութիւնը՝ այն է յարգանք մատուցել յայտնի ժենեւի կնոջը, իմ կարծիքով ոչ այլ ինչ է՝ եթէ ոչ հասարակ քաղաքաւարութեան կատարում:

— Իսկ եթէ այդ մի պատճառ է և իսկապէս այստեղ ուրիշ նպատակ է թագնւած:

— Այն ժամանակ ուրիշ է, բայց կրկնում եմ՝ հազիւ թէ ազնիւ Վապադոցչիոն ընդունակ լինի դաւաճանելու, պնդում եմ կայսրը:

— Դրանում դու շուտով կարող ես համոզել: Դարձեալ քեզ կրկնում եմ: Ուղարկիր քո թիկնապահները մէկին, որին հաւատում ես, Բուֆինիանո ամառանոցը: Անտոնինան նրանց կըթաղցնէ հէնց այն սենեակում, ուր խօսակցութիւնը կըլինի, նրանք քեզ բառ առ բառ կասեն:

— Լաւ, ես հէնց այդպէս էլ կանեմ, — պատասխանեց Յուստինիանը կարծէք չըրանկանալով, — Բուֆինիանո կուղարկեմ Մարչէլլոյին և ներքինի Նարդէտին, որոնց ես անսահման հաւատ եմ ընծայում:

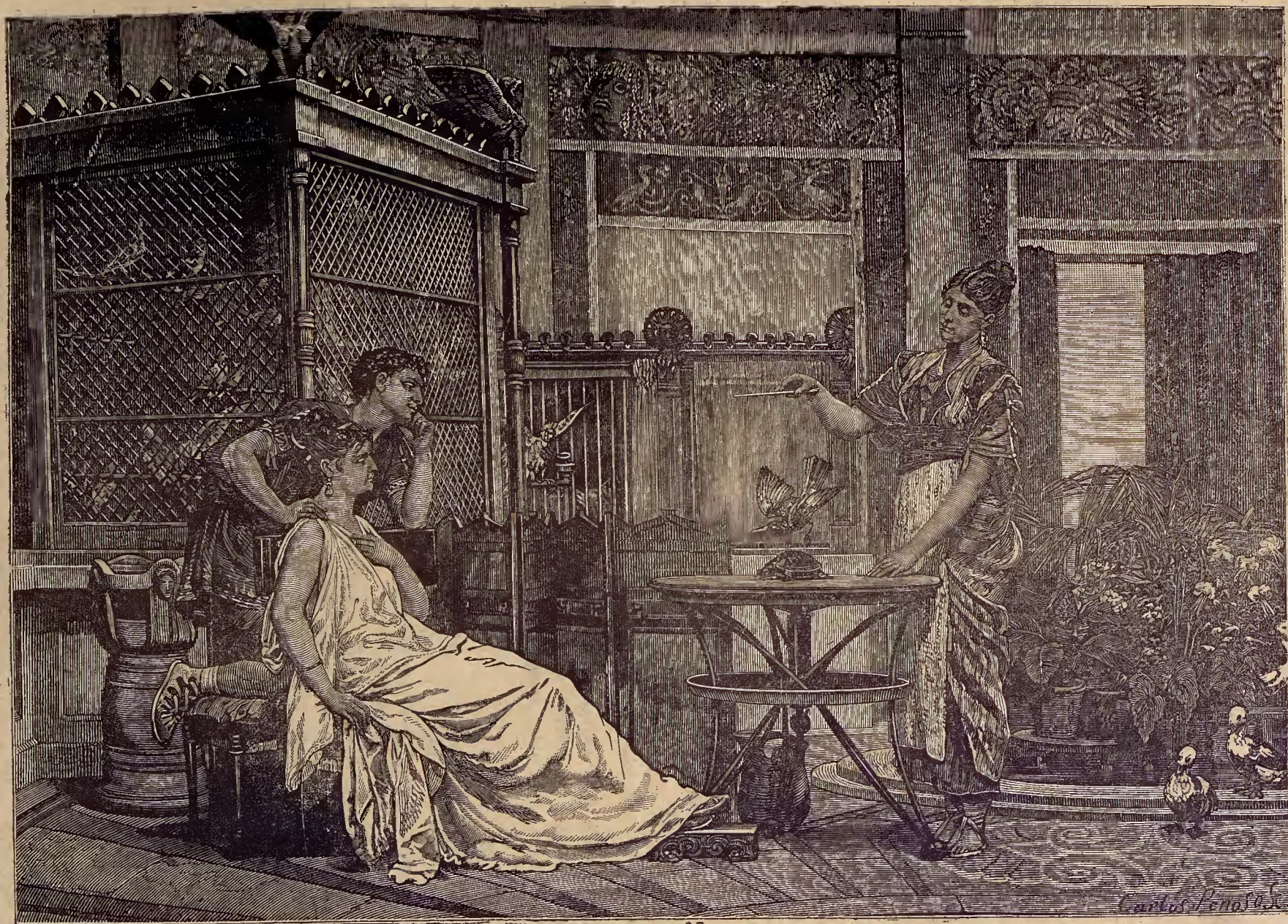
— Բայց նրանք պէտք է դնան պահակազօրքի զինւորների հետ — նկատեց Թէոդորան:

— Այդ ի՞նչու:

— Ի հարկէ, եթէ ապացուցի, որ Վապադոցչիոն դաւաճանութիւն է սկսում մեր դէմ, նա անյապաղ պէտք է ձերբակալել:

— Այո՛, դու ճշմարիտ ես ասում, ես դրա մասին չըմտածեցի, — պատասխանեց կայսրը:

Հէնց նոյն գիշերն իսկ Մարչէլլոն և Նարդէտը մի բանակ զօրքի հետ ուղևորեցան Բուֆինիանո գղեակը, ուր նախընթաց օրը գնացել էր Անտոնինան:

Գուլեալ-կից Հից Հոռմուս.

Այն ինչ Յուստինիան իսկապէս մտածելով իրան հա-
ղորդած դաւաճանութեան մասին, մութ կերպով էր
հասկանում այն հանգամանքը, որ այս բոլոր գործը
Թէոդորայի լարածն է, որ արհամարում էր Կապա-
դոքէիոյին: Ավտոտում էր նա իր սիրելիին, և նա ու-
ղարկեց հաւատարիմ պալատականներէն մէկին, որ
խանդարէ այդ օրհասական գնացքը, բայց այդ Կա-
պադոքէիոյին ազատելու, փութը չըջաջողեցաւ: Նա
վճռական կերպով յայտնեց, որ գնում է Բուֆինիանո
ղղեակը բարի ճանապարհ մաղթելու ժեներալ Բելի-
զարիոսի կնոջը:

— Գէ՛հ, ուրեմն նախախնամութիւնը արդէն
վճռել է, — ասաց սնապաշտ Յուստինիանը, լսելով
վերջինի գեղեցումը, և սկսեց համբերութեամբ սպա-
սել, թէ ինչպէս կը վերջանայ գործը:

Միաժամանակ ուղարկած զօրքի հետ Բուֆի-
նիանո զղեակը Թէոդորան մարդ ուղարկեց Անտո-
նինայի մօտ նամակով, որի մէջ առաջ էր բերում
ամբողջ գործի էութիւնը և խնդրում էր թաղցնել
հարգէտին և Մարչէլլոյին այնպէս, որ կարողանա-
լին լսել ամբողջ խօսակցութիւնը: Անտոնինան ըն-
դունեց Կապադոքէիոյին շատ սիրով և տարաւ հա-
րեան սենեակը:

— Այստեղ, — ասաց նա, — մենք կարող ենք բո-
լորովին ազատ խօսել, մեզ ոչ ոք չի լսի:

Նախարար Կապադոքէիոն ընկել էր իր համար
լարած թաղարդի մէջ: Բոլորովին ազատ նա կարո-
ղացաւ առաջ բերել դաւաճանութեան ամբողջ ծրա-
դիրը: Ինչպէս զօրքերը, իսկ այնուհետեւ ժողովուրդը
կայր կրճառաչեն իրան, և ինչպէս Յուստինիանին
և Թէոդորային կաքոորեն հեռաւոր կղզիները կամ
վանքում կը բնակեն: Թագնաւ Մարչէլլոն և հարգէտը,
այս տեսակ ճառեր լսելով, հարկաւոր չը համարեցին
այլեւս սպասել: Նրանք զուրս եկան վարագոյրի յետեւից
և սկսեցին կապկալել Կապադոքէիոյի ձեռքերը: Խեղճ
նախարարը մի ակնթարթում հասկացաւ, որ Թէո-
դորայի շնորհիւ ընկել է ցանցի մէջ:

Ֆիզիկական մեծ ոյժի տէր լինելով, նա շարտեց
իր հակառակորդներին, թուաւ պատուհանից այգի,
որտեղ կապած էր իր ձին, հեծաւ և ընթա-
ցաւ Կոստանդնուպոլսի ճանապարհով, զինւորների
աչքի առաջ, որոնք չը կարողացան բռնել նրան:
Ներկայանալ կայսրին և խնդրել նրա պաշտպանու-
թիւնը՝ Կապադոքէիոն անկարելի էր համարում այն
օրից, երբ երկու վկաների ներկայութեամբ յայտնեց
դաւաճանութեան ամբողջ ծրագիրը: Մի բան էր
մնում — թագնւել եկեղեցում: Այն ժամանակներում
դա միակ ապաստանն էր բոլոր հալածւածների հա-
մար: Մի քանի օր Կոստանդնուպոլսի եկեղեցիներից
մէկում մնալուց յետոյ, Կապադոքէիոն դադարի ու-
ղարկեցաւ Չիցիլիօ քաղաքը, որ շատ հեռու էր
Կոստանդնուպոլսից, ուր և մտաւ վանք աբեղայա-
նալու: Ի հարկէ, նրա ամբողջ հարուստ կալածնե-
րը անցան պետական դանձարանին: Բայց Յուստի-
նիանը չէր մոռանում իր սիրելիին նաեւ աքսորան-

քում, երբեմն նա օգնում էր փողով: Այդպիսով նախ-
կին նախարարը հանգիստ և բոլորովին հանդարտ
սպրում էր մայրաքաղաքից հեռու և Չիցիլիոյում
կարող էր իաղաղ վերջացնել իր օրերը, եթէ չար
ոգին Թէոդորայի կերպարանքով չ'որոնէր նրա կո-
րուստը: Վրիժառու և չարահոգի Թէոդորան մի ա-
ռիթ էր որոնում, որ կարողանար մահացու հարւած
տալ իր թշնամուն: Այդ առիթը եկաւ: Չիցիլիո-
յի եպիսկոպոսը սպանեցաւ և բոլորովին անմեղ
Կապադոքէիոյին դատի ենթարկեցին սպանութեան
գործում: Նրա անմեղութիւնն ակներև էր, բայց և
այնպէս պատաւորները ենթարկեցին զժբախտին
տանջանքի:

Նրա մարմինը պատառ-պատառ արին և վեր-
քերը սկսեցին մտրակել: Միակ միւթաբութիւնը —
աղջկայ հետ տեսակցելը նրան արգելեցաւ: Բան-
տում, որ նման էր մութ ու կեղտոտ փոսի, վերջա-
ցրեց քաղցած մահով իր կեանքը ինքօք ու հանճա-
րեղ նախարար Անտոնիօ դի-Կապադոքէիոն: Այսպէս
ուարժալիկ կերպով վրէժխնդիր էր լինում իր թշ-
նամիներէն թաղակիր միմա Թէոդորան:

Կ. Մարտիրոսեանց

(Կրօնականակէի)

Ս Օ Ն Է Տ

Վերջալոյսի վերջին շողեր ոսկեգոյն
Պատուհանից ներս շողացին թրթրալով,
Դողդողացին իմ սենեակի մէջ տրտում,
Աւետեցին պայծառ մի յոյս անվրդով:

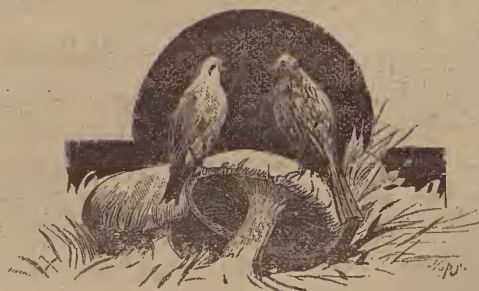
Ա՛հ, ի՛նչ էր այն, որ անորոշ քաղցրութեամբ
Անցաւ սրտից, հնչի՛ւն էր այն թէ պատկեր.
Եւ անկայուն ևւ խաբուսիկ մի բերկրանք,
Ծմլեց սիրտս, յուզեց անցած երազներ...

Երեկոյեան վերջին շողեր ոսկեգոյն
Ներս շողացին իմ սենեակի մէջ տրտում —
Մինչ արեւմուտք ծածկում էր սեւ մշուշով:

Պայծառ մի յոյս սիրտս յանկարծ կարօտեց,
Մի վառ ժպիտ արցունքների մէջ փայլեց —
Մինչ ևս տրտմում էի անհաշտ մտքերով...

Ժընէւ

Եր. Պալեան

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԿՐԻՏԷ

(Պատմական տեսություն)

VII

Ներքինական դիպլոմատիան ոչ մի կերպ չըկարողացավ յոյն ժողովրդի արդար բողոքը խեղդել, ազգային ոգևորությունը ճնշել, ուստի և հակառակ նրա ցանկությունն՝ պատերազմը սկսեց (ապրիլի 6-ին)։ Դա չափազանց համարձակ քայլ էր յոյների կողմից... Հազիւ 2¹/₂ միլիոն բնակիչ ունեցող Յունաստանը պատերազմ դուրս եկավ Տաճկաստանի դեմ, որը 20 միլիոնի չափ միայն մահմեդական հպատակներ ունի և որի թէ գինւորական և թէ նիւթական ոչոք անհամեմատ բարձր է առաջինից։ Այդ բաները ի հարկէ գիտէին և իրանք յոյները, սակայն նրանք անկարող էին զսպել իրանց ոգևորությունը, գաղափարի պահանջը, ուստի և չնչին ոչոքով պատերազմել սկսեցին ահեղ բռնակալի դեմ։ Ահա թէ այդ պատերազմը ինչպէս է պատկերացնում յունաց պարլամենտի անդամ Կարակալոս՝ «Οδес. Ληστ.» թերթում.

— «Յունաստանի պատերազմը Տաճկաստանի դեմ՝ հանդիսանում է քաղաքակրթութեան պատերազմ բռնակալութեան դեմ։ Յոյները շարունակում են իրանց նախնիքների պորձը։ Դժբախտաբար մեծ պետությունները անուշադիր են թողնում արդարությունը, մոռանում են Յունաստանի մատուցած ծառայությունները՝ քաղաքակրթութեան գործում... Ուզում են Տաճկաստանի ամբողջությունը պահել. բայց ինչո՞ւ այդ մասին ոչինչ չըխօսեցին, երբ Անգլիան գրաւեց Եգիպտոսը, Աւստրիան՝ Բոսնիան և Հերցոգովինան, Ֆրանսիան՝ Ալժիրը և այլն։ Ուզում են խաղաղություն պահպանել. բայց միթէ կարելի է պահանջել, որ ստրկութեան լծի տակ ճնշւող ազգերը լռեն միայն նրա համար որ ուրիշները կարողանան խաղաղութեան բարիքները վայելել...»

Եւ իսկապէս շատ տարօրինակ է «քաղաքակիրթ Ներքին» վարմունքը. Դեռ իրականապէս ոչինչ չարած՝ նա «րաջաների» պաշտպանութեան համար, պահանջում է որ նրանք խաղաղ և հանգիստ մնան։ Այդ պահանջը կատարեցին հայերը, սակայն ինչ շահեցին. ոչինչ. նրանց կոտորեցին ոչխարների նման, նրանց տարագիր արին հայրենի երկրից և այդ բոլորը տեսնելուց յետոյ Ներքին դարձեալ անտարբեր մնաց և դատարկ ուղիմտումներով բաւականացաւ։ Եւ այդպիսի դառն փորձերից յետոյ միթէ կրէտացիները կարող էին համբերել և Ներքին մարդասիրութեանը հաւատ ընծայել. միթէ Յունաստանը կարող էր լռել և իր գաւակների արդար դատը չըպաշտպանել։ Ո՛չ, դա անբնական և անհնարին էր։

Պատերազմը պաշտօնապէս հրատարակւելուն պէս գերմանացոց և ռուսաց լրագրների մեծ մասը սկսեց դատապարտել յոյներին և քաջալերել տաճիկներին։ Յոյները յոյս ունէին, թէ իրանցից յետոյ Տաճկաստանի դէմ դէնք կըբարձրացնեն նաև Մակեդոնիան և Բալկանեան մանր պետությունները, սակայն այդ յոյսը չ'իրականացաւ, որովհետև ռուսաց կառավարությունը, որ մեծ ազդեցութիւն ունի ամբողջ Բալկանեան թերակղզու վրայ, համոզեց իրանց հանգիստ մնալ և իր բարեկամ Տաճկաստանի

խաթրին չըղիպել։ Այդպիսով յոյները մենակ մնացին բարբարոս թշնամու դէմ։

Տաճկաստանը բացի բանաւոր քաջալերութիւնից՝ նոյն իսկ նիւթական և գինւորական օգնութիւն ստացաւ իր բարեկամ պետութիւններից։ Իբրեւ ապացոյց, բաւական է չիշել այն փաստը, որ տաճիկական զօրքի հրամանատարների և օվիցերների մեծ մասը գերմանացիներ էին. իսկ մօտ օրերումս յունական նաւատորմիցը ձերբակալեց (Պարդանէլի մօտ) մի գերմանական նաւ, որ 80,000 ատրճանակ էր տանում տաճիկների համար։

Յոյները մեծ յոյս էին դրել նաև Ներքինայի բուն ժողովրդի վրայ, բայց դժբախտաբար այդ յոյսն էլ չիրականացաւ։ Հռչակաւոր Պարիքալու ուղին, որ խոստացել էր 100,000 զարիքալիականների օգնութիւնը Յունաստանին, հազիւ կարողացաւ 4—5 հազար կամաւորներ հաւաքել և միայն դրանցով գնաց պատերազմի դաշտը։ Անգլիացի և ուրիշ տեղերից էլ շատ քիչ կամաւորներ դուրս եկան։ Համեմատաբար մեծ հոսանք կար Խտալիայից, բայց իտալական կառավարութիւնն էլ միւս պետութիւնների դրդմամբ շուտով այդ հոսանքի առաջն առաւ։

Չընայելով այդ չարաբաստիկ հանդամանքներին, յոյները աներկիւղ կռիւ էին մղում և չէին յուսահատւում։

Նրանք սկզբում մի քանի յաղթանակներ տարան և տաճիկների մի քանի դիրքերը գրաւեցին, այնպէս որ սուլթանը հեռագրով յետ կանչեց իր զօրքի գլխաւոր հրամանատար Էդհէմ-փաշային և պատերազմի դաշտն ուղարկեց Պլէնայի հերոս Ղազի-Օսման փաշային, Սափայն ամենակարճ ժամանակում պատերազմի բախտը տաճիկների կողմն անցաւ և Էդհէմ-փաշան դարձեալ իր պաշտօնում մնաց։ Պատերազմող զօրքերի թիւը օրէցօր աւելանում էր. լրագիրների ասելով տաճիկական զօրքը 150,000-ից աւելի էր, իսկ յունականը (կանոնաւոր զօրք) հազիւ 50,000 էր։ Դրա վրայ հարկաւոր է աւելացնել և այն, որ տաճիկ զօրքի հրամանատարները փորձած գերմանացիներ էին, այն ինչ յոյները ղեկավարում էին մեծ մասամբ անփորձ և անընդունակ մարդկանցով, որոնք թէ չաջող և թէ անաջող պայմաններում կանոնաւոր կռիւից խոյս տալով, միշտ յետ ու յետ էին նահանջում։ Այդ բոլորից յետոյ զարմանալի չէ, որ Յունաստանը չըհասաւ իր նպատակին և մինչև վերջը պարտութիւն կրեց։ Նրա բազմաթիւ յոյսերից ոչ մէկը չ'իրականացաւ։ Դիպլոմատիան ամբողջ պատերազմի ընթացքում անսպասելի լուրթիւն պահպանեց. բազմաթիւ լրագիրներ մեծ հրճանքով նկարագրեցին կիսալուսնի յաղթանակները, տաճկասէրները գաղտնի և չաչտնի միջոցներով օգնութեան ձեռք կարկառեցին միջոցաւարին. փանաւորիկոս մահմեդականներից շատերը իբրեւ կամաւորներ յոյների դէմ պատերազմելու գնացին. այդ կամաւորների շարքում գտնւում էր նոյն իսկ քաղաքակիրթ Անգլիայի պարլամենտի անդամ՝ տխրահռչակ Աշմէտ Բարտլէտը, որը և գերի ընկաւ յոյների ձեռքը։ Կարճ ժամանակում տաճիկների մոլեռանդութիւնն այն աստիճանի հասաւ, որ նոյն իսկ կանաչ գանկութիւն չաչտնեցին «գեաւուրների» դէմ պատերազմի գնալու։

Սակայն յոյներն էլ քնած չէին. նրանք անում էին ինչ որ հնարաւոր էր. թէ ծեր, թէ մանուկ, թէ կին թէ

տղամարդ՝ բոլորն էլ պատրաստ էին զոհակու հայրենիքի համար: 17 տարեկան մի յոյն օրիորդ՝ Նլենա Աստանտի-նիդէս, որ յետոյ «յունաց ժաննա ԴԱրկ» կոչւեցաւ, 3000 կամաւորների զուլի անցած՝ դնաց Եպիրոս, մի քա-նի անգամ մասնակցեց պատերազմին և վերջը վիրաւորեց: Հարկւրաւոր ու հազարաւոր յոյն զիւղացիներ, տուն ու տեղ թողած կուլի դաշտը գնացին՝ արիւնաներկ հայրենի-քը պաշտպանելու համար... Ջրնայելով այդ բոլորին՝ դար-ձեալ տաճիկները յաղթող հանդիսացան, դարձեալ բռնա-կալութեան ոչոք չնշեց քաղաքակրթութեան և գաղա-փարի զինւորներին:

Յոյների անաջողութիւններից օգտուելով, ծովապետ-ները նորից փորձեցին Վասսոսին Արէտէից հեռացնել, բայց նրանից հետեւալ պատասխանը ստացան.

— «Ա. ս. ծովապետներ, դուք յայտնում էք, թէ ձեր ոչոքը հաւաքել էք արիւնհեղութեանը վերջ տա-լու և կարգը վերականգնելու համար: Սակայն ընդհա-կառակը, ուր դուք մասնակցեցիք, այնտեղ արիւնհե-ղութիւն եղաւ: Ուր ես եմ—այնտեղ է և կարգը, ուր ես չըկամ—այնտեղ էլ կարգ չըկայ: Դուք գիտէք, որ ես կղզու 46 տեղերից նամակներ եմ ստանում և ուղարկում իմ հրամանները. դուք չէք կարող կամ չէք կամենում արգե-լել այդ բանը, որովհետեւ քրիստոնեաց ազգաբնակիւթիւնը իմ կողմն է: Դուք ինձ հարցնում էք թէ ի՞նչ է իմ նպա-տալը. ես այդ յայտնեցի, հէնց որ ոտք դրի կղզու վրայ: Իսկ դուք ի՞նչ էք՝ կամենում... Կու՛ր ժամանակ դուք էլէքտրական կրակներով լուսաւորում էք մեր զիւրքերը, որպէսզի տաճիկների թնդանօթները անշէջ հարւածներ հասցնեն մեզ: Դուք մեղադրում էք ինձ, որ իբր ապօրի-նի կերպով եմ այստեղ գտնւում և նպաստում եմ սպա-նութիւններին և միջազգային պատերազմին: Իսկ դ՞ուք... Յիշեցէք Կանէան, Հալէպոն, Մալասան»:

Ի հարկէ, Վասսոսը մեծամեծ յոյսեր ունէր իր կառա-վարութեան վրայ, ուստի և այդպիսի համարձակ պատաս-խան էր տալիս, սակայն դառն իրողութիւնը շուտով պարզ-ւեց, Տաճիկները միմեանց ետեւից վերցրին Տուրնաուսը, Լարիսը, Տրիկալան, Փարսալը, Վոլոն, Վեբեստինոն, Դո-մոկոսը, մի խօսքով Թեսսալիայի մեծագոյն նահանգը: Պա-տերազմի ընթացքում տաճիկները յոյներից լսեցին 17 թնդանօթներ, 34,318 թնդանօթի զանազան պարադա-ներ, 95 ուժարկիւներ, 96 սալքեր, 3,169 հրացան, 12,344 արկղ հրացանի փամփուշտներ և ուրիշ ուսգամթերքներ: Յունաց նաւատորմիւրը, որի վրայ շատ մեծ յոյսեր էին դրել, զրեթէ ոչինչ չըկատարեց: Նա միայն մի քանի թե-թև ցուցեր արեց Սալոնիկի Տոցում Արտաչից մինչև Ադիա-Սարանդի: Տաճիկների յաղթանակները կրիտիկական դրու-թեան մէջ դրին յունաց կառավարութեանը, Ժողովուրդը, որ առաջ «պատերազմ, պատերազմ» էր բացականչում, անաջողութիւններից յետոյ սկսեց մեղադրել պատերազմի պատճառ լինողներին և ցուցեր արեց իր թագաւորի դէմ: Վերջինս ստիպւած եղաւ հրաժարեցնել Դելիանիսին և նախարարապետի պաշտօնը յանձնել Բալլիին, որը հեռա-ցրեց հին նախարարներին և նորերին նշանակեց: Այդ մի-ջոցը մի քիչ հանդարտեցրեց Ժողովուրդին: Նոր նախարա-րութիւնը մի քանի փոփոխութիւններ արեց նաև զօրքի հրամանատարների մէջ:

Նրա հրամանով Վասսոսը թողեց Արէտէն և եկաւ Յունաստան Եպիրոսի ընդհանուր հրամանատարի պաշտօնը ստանձնելու համար, Բաց դրանով կրիզիսը չըվերջացաւ: Ներքին և արտաքին անաջողութիւնները շարունակում էին... Վերջապէս, երբ բաւականաչափ արիւն էր թափ-ւել, երբ Յունաստանը վերջնականապէս յաղթւած էր հա-մարում, անտարբեր (մինչև այդ ժամանակ) Ռուսիան դարձեալ բարձրացրեց իր ուժեղ ձայնը և հաշտութիւն առաջարկեց: Յաղթութիւններով հարբած Տաճկաստանը լսեց իր ամենամտերիմ բարեկամի առաջարկութիւնը և համաձայնեց հաշտութեան: Յունաստանը և միւս պե-տութիւններն էլ տւին իրանց համաձայնութիւնը:

Այժմ երկու կողմերի զօրքերը կենդրոնացած են Լա-միայում և Արտաչի մօտերքը. զինադադար է և հաշտու-թեան համար բանակցութիւններ են տեղի ունենում, որի մասին կըլսօսենք հետեւեալ անգամին:

Ե. Թուրքեան.

Ք Ն Ք Ո Յ Շ Լ Ե Գ Ե Ն Գ Ս

(Կասուլլ Մենդեսից)

ՅՈՒՈՐԻՆ ՄԻ ԱՆՈՒՆ

Մէկ անգամ, երբ ես լալիս էի, — դա Վիլ-դը-Աւրէի աւագանի շուրջը բուսնող ուռենիների մէլամաղձ նոյնների տակ էր, մի անցորդ հարց-րեց ինձ.

— Լսի՛ր, լացող մարդ, ասա՛ ինձ, ի՞նչ է քո վիճը:

— Իմ վիճը, — պատասխանեցի ես, — կոչւում է Մաղելն:

Անցորդը հակամառեց հեգնութեամբ:

— Բաւական ծիծաղելի վիճ է: Ես եւքի՛ չէի լսել դրա նման մի բան: Այո՛, կայ դաւաճա-նութիւն, կայ նեղութիւն, կայ քեմամաճ, բայց ես չըգիտեմ մի վիճ, որ Մաղելն ս նունը կրէ:

— Աւա՛ղ, պարոն, — պատասխանեցի ես, — խափած սէրը, սուս երգումը, նեմգ բաւանա-նութիւնը, փերած ու խորսակւած յոյները, ինձ համար այդ ամենը՝ Մաղելն է:

*

Մէկ անգամ, երբ ես ծիծաղում էի, — դա Կուագա կղզու փոքրիկ պանդոկի կանաչ ծած-կոցի տակ էր, — անցորդուհին հարցրեց.

— Լսի՛ր, ծիծաղող մարդ, աս ա՛ ինձ, ի՞նչպէս է անւանւում քո ուրախութիւնը.

— Իմ ուրախութիւնը անւանւում է Մաղե-լն:

Անցորդունին հակահառեց հեզմութեամբ:

— Ա՛յ անմիտ խօսք: Ե՛րբ կամ ո՛րտեղ է լըսւած այդ տեսակ ուրախութիւն: — Կայ. համբոյր, կայ փառք, կայ յոյս, կայ աւելի գլաւհալին, սակայն ես չեմ կարծում, որ գոյութիւն ունենար այնպիսի մի ուրախութիւն, որը կրէր *Մաղելեն* անունը:

— Ա՛խ, սիկին, — պատասխանեցի ես, — եւ քաց շրթունքների անուշահոտութիւնը, ե՛ւ գորաւորների վրայ յաղթանակ սանելը, ե՛ւ գմայեցունցիչ ֆեֆութեան յոյսը, ե՛ւ Աստածային Լեւան, ինձ համար այդ ամենը՝ *Մաղելեն* է:

*

Մէկ անգամ, երբ ես այրում էի, — դա փաւարանի մի անկիւնում դրած ջեռուցած կարսայի մէջ էր, — դէւը հարցրեց ինձ.

— Ասի՛ր, այրող մեղաւոր, ասա ինձ, ո՛ր մեղքիդ համար ես սանջում:

— Իմ մեղքը, — պատասխանեցի ես, — անւանում է *Մաղելեն*:

Դեւը հակահառեց ուսերը վեր փաշելով:

— Ա՛յ, քեզ յիմարութիւն: — Երբէք ես այդ տեսակ մեղք չէի կարծում քէ գոյութիւն ունենար: Կան կարսանք լիք եռացած իւղով, կան ջեռուցած եղաններ, կան երկաթեայ օղակներ, վզնոցներ, կան ծծումբ ու նաւթ, — սակայն ես չեմ հաւատում, որ լինէր մի այնպիսի մեղք, որ *Մաղելեն* անունը կրէր:

Թիֆլ. փաղափային ընտրութիւնները

Այսօր, մայիսի 18-ին, առաւօտեան 8 ժամից սկսում է Թիֆլիս քաղաքի իրաւաստւոյնի ընտրութիւնը: Երկար ժամանակ է տեղական թերթերը այս առիթով յօդւածներ են տպագրում, վիճաբանում, սակայն ոչ ուղղակի խնդիրը շոշափելով:

Ամենից առաջ պ. Վելիչկոյի այժմեան «ԿԱՅԿԱՅԵ» լրագիրը սկսեց տպագրել ինտելիցանտներ Թիֆլիս քաղաքի ներկայացուցիչներին և վարչութեանը վերադրելով չանցանքներ, մեղադրելով նրանց իբրեւ ազգայնական տեսակետից ղեկավարողներ, կողմնապահներ:

Տեղական ռուս մամուլի միւս մասը փաստօրէն հերքեց «ԿԱՅԿԱՅԵ»-ի զոր-

պարտութիւնները, սակայն նա մինչև օրս էլ չբխտեց իր թիւր, անարդար ընթացքը:

Իբրեւ նոր մարդ, պ. Վելիչկոն անշուշտ կամենալով իր գոյութիւնը Թիֆլիսում չափանի կացուցանել, նա բռնեց բացասական, ըստ իր՝ չարձակողական դիրք: Նա անկարող լինելով երևան հանել զեղծումներ, չըկարողացաւ նույն իսկ իր ծրագիրը, իր կամեցածը առաջարկել: Սրա հետևանքը միայն եղաւ մի որոշ, շատ սահմանափակ շրջանների մէջ երկպառակութեան սերմեր ցանելը և նրանց պտուղը, լուրջ շրջաններում զգաւոր դէպի անբարեխիղճ հրապարակախօսը:

Այսօր, երբ Թիֆլիսաբնակները բւէները ձեռներին ընտրում են քաղաքիս համար իրաւաստւոյն, մենք կըցանկանայինք, որ նրանք ղեկավարէին ոչ

— Եղուկ, դէւ, — պատասխանեցի ես, — այն ամենը, որ այրում է, որ ծակում է, որ խեղդում է, որ ոչնչացնում է, ինձ համար այդ *Մաղելեն* է:

*

Մէկ անգամ, երբ ես սփանջանում էի, — դա դրախտի արփայական ու հոյակապ գանի ունդուլի չորրորդ աստիճանի վրայ էր, — սերովբեներից մէկը հարցրեց ինձ.

— Լսի՛ր, գմայող մարդ, ասա՛ ինձ, ի՞նչն է գրգռում քո հիացմունքը:

— Իմ հիացմունքը, — պատասխանեցի ես, — անւանում է *Մաղելեն*: Սերովբեն հակահառեց հեզմութեամբ, որի հետ խառն էր եւ գրաւաս ներողամտութիւնը:

— Ահա քեզ մի գիւտ, արժանի մարդկային հանճարին: Երկնում երբէք դոյնանման հիացմունք չի պատահել: Կայ միսիփական հաց, կայ ասղային վագերից հաւաքած գինի, կայ երկնային երաժշտութիւն, կայ ինքն Աստած, սակայն ես հաստատում եմ, որ չըկայ մի հիացմունք, հրնամք, որ անւանուէր *Մաղելեն*:

— Ա՛խ, սփանջելի Սերովբէ, — պատասխանեցի ես, — հրաշալի օստիան, ասղածաղիկ գինին, երկնային երաժշտութիւնը, միանալական աստածութիւնը, ինձ համար այդ ամենը՝ *Մաղելեն* է:

Յար. Մ.-Յով.

Թէ տոհմական, ազգայնական կապերով, ալ ընտրէին նրանց, որոնք ըստ ամենայնի կարող են օգտակար լինել քաղաքին: Ուրիշ բան է համայնքը, քաղաքացիութիւնը և բոլորովին ուրիշ է ազգայնութիւնը:

Ռուսաստանում շատ քիչ քաղաք կայ, որ Թիֆլիսի չափ բարեկարգ լինի: Անպաշտան ընդունելով, որ Թիֆլիսին շատ բան է դեռ պակաս, անկարող ենք և չըխոստովանել, որ այս դրութեան մէջ իսկ Թիֆլիսը կարելի է եւրոպական քաղաք համարել: Մի կողմ թողէք Վարշաւը, Յոլանդը, Պետերբուրգը և համեմատեցէք Թիֆլիսը Ռուսաստանի որ քաղաքի հետ կամենաք: Բայց այս քիչ է: Մի կողմ թողէք և եւրոպական նոր, փոքր քաղաքները և համեմատեցէք միւս քաղաքների հետ: Չըկարծէք, որ նոյն

իսկ Պարիզում, Վիեննում քիչ կան մեր «Գրեպոնայեա» փողոցի նման տեղեր։ Մարաքադաքների մայրաքաղաք (այսօր էլ ոչ նախկին գեղեցկութիւն ունեցող) Պարիզի բուլւարները, Վիեննայի «Ռինդը», «Բելարիան» մի կողմ թողնելով, կը տեսնէք, որ այդ քաղաքներում իսկ պակաս չեն հաւաքարի նման թաղեր։

Փոխանակ ինտելիցաններ տալազրելու, բարեխիղճ մամուլը պէտք է ուղեցնոց լինի քաղաքի տնտեսական վիճակը բարձրելուն, պէտք է ժողովրդի անդորրութեան, բարօրութեան համար իրագործելի ծրագիրներ առաջարկէ։ Ուրիշ աշխարհում մեր հանքային բազնիքները Թիֆլիսին կրտաչին տարեկան մի քանի միլիոն ռուբլու եկամուտ, բայց մեզ մօտ քաղաքի այդ մասը ամենակեղոտ, ամենաթշուառ վիճակ ունի։ Մի կնայալ իր ջրի բըժշկութեան շնորհիւ Բաւարիայի մի յետ ընկած գիւղը, Վերիսոփին հարստացրել է և հազարաւոր մարդիկ են ապրում այժմ այնտեղ, տարեկան միլիոններ ծախսելով։ Մի ուրիշ բըժիշկ իր հաշրենի գիւղը՝ Գեսսինգէն կատարեալ զրախտ է դարձրել և քիչ չեն Ներուպուում քաղաքներ, աւաններ, որոնք բնութեան աչա կամ այն բարիքը վայելելով, օգտուում են երկրի հարստութիւնից, բարօրութիւն սիրտելով իրանց շրջապատողների վրայ։

գեղարւեստ

ԽԱՏՈՆ, ԵՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
ԿԵՆՏՐՈՒ ԳԻՆԸ

Դրամա 4 գործ. Վ. Նեմիտովիչ-Դանիելայի

Վ. Նեմիտովիչ-Դանիելայի Ռուսաստանում ամենապատկառ մատենադիրներից մէկն է այժմ։ Ռուսաց շատ հանգէսներին նու միաժամանակ մատակարարում է նիւթ, վէպեր։ Զարմանալի չէ ուրեմն, որ ամսոց 13-ին Թիֆլիսի արքունական թատրոնը լցւել էր մեծ բազմութիւնով, տեսնելու համար թէ պ. Վ. Նեմիտովիչ-Դանիելային ինչպէս և ինչով է դնահատում կեանքը։

Ինտելիգենտ մի հարուստ ֆաբրիկանտ Դէմուրին (պ. Զորկատով) պակուում է աղբատ աղջկայ Աննայի (տ. Տիրասուլյսկայկա) հետ, չը վայելով սակայն փոխադարձ սէր։

Սրբութեամբ չէ կատարում Աննան իր ամուսնական պարտաւորութիւնները և սիրահարում է ֆաբրիկայի վրաշապտող Սիմոնին (Բաղդով) վրաշապտող վերջ է դնում կեանքին, անկարող լինելով սիրեցեակներին կատարելապէս և ընդ միշտ իրանը դարձնելու։

Կնոջ անհաւատարմութեան մասին կասկածում է ամուսինը և նրա խոստովանքը լսում։ Կատարում է խաբւած Դէմուրինը Աննայի վրայ, որ նրան, մերկ աղջիկ առնելով, հարստութեան մէջ է գցել, երջանկացրել է, բայց դարձեալ այդքան ապերախտ է դէսի ինքը։ Աննան, սիրող, կեանք որոնող Աննան մի շարք դառն ճշմարտութիւններ ամուսնու երեսուցի է տալիս նա ասում է, որ ինքը մի գրեււած ապրանք է։ Պարտաճանաչութեան, իրաւունքների մասին Աննան որոշ հայեացքներ է յայտնում, հայեացքներ, որոնք սթափեցնում են կատարած ամուսնուն և այս առիթով նրա մէջ ծագում են մի շարք խորհրդածութիւններ։ Դէմուրին ոչ միայն ներում է կնոջը, այլ և աղաչում է նրան վերջ չը դնել կեանքին։ (Աննան վճռած է եղել նոյնպէս ինքնասպանութիւն գործելու)։

Այդ ճշմարիտ էր ասում Աննան, որ օրէնքները սահմանում են ետական, անգործ մարդիկ, աւելի ևս շրջութայելու, մեղցնելու մարդկային աստուածատուր զգացումները։

Ասեմք թէ Դէմուրին կրթւած և բարոյական անձնաւորութիւն է, հասկանում է և ճանաչում իրան և իր կնոջը։ Սակայն չէ որ նա անկարող է այս դէպքում իր զարգացման և հարստութեան ուժով պարգեւել Աննային այն, ինչի նրա մատաղ կեանքը պէտք ունէր։ 25-րդ աշխիւմ Աննան կատարեալ ներումն ստանալով իր ամուսնուց, վաղը դարձեալ ընկնելու էր դէպի յանցանք տանող ուղին...

Զգացումներ, ահա թէ ինչ են պէտք Աննային։ Կեանք է նա խնդրում, սէր է նա հայցում, բայց փոխարէնը մարջան, մարդարիտ, շամպայն, համեղ կերակուրներ, շքեղ հագուստներ, փարթամ, ֆայլը կենցաղ են տալիս նրան։

Դեռ փառք Աստուծոյ, որ այդ շրջանում գտնւեց մէկը, որի վաղուցւայ տենչանքը կատար ածելու համար Դէմուրին նրա այդ ձեռնարկութեան համար իր քսակը բաց արեց։ Եւ

հեղինակը Աննային կցորդ անելով նոր գործին՝ տալիս է նրան նոր կեանք, յոյս, հաւատ — ապրել գէթ ուրիշներին սփոփելու, ծառայելու համար։

Սոլոնչակով (Լիւզիկով), որ սիրում է քարոզել, բարոյախօսել և ի միջի աչոց իր անձնական շահերն էլ չըմոռանալ, մի հանդէս է կամենում հրատարակել և Դէմուրին տալիս է նրան պէտք եղած դրամը ու գործին էլ աջակից իր կեանք որոնող կնոջը։ Մենք համոզւած ենք, եթէ Նեմիտովիչ-Դանիելային ցոյց տար մեզ և այդ հանգէսը, նրա մէջ ամենալուրջ ուշադրութեան կառնէինք կեանք որոնող Աննայի յօգւածները։ Անշուշտ նա իր մի շարք անարատ, բայց ջախջախւած, բեկոր-բեկոր եղած սրտից կարտաշատէր այն միտքը, որ ժամանակակից խելքն ու հանճարը առանց զգացումների՝ անապատում, աւազի վրայ վարդ բուսցնելու ջանքերի են նման։ Առանց յոյսի, ջերմութեան, առանց կենսատու ջրի՝ առողջ սերմն էլ կը փչանայ։

Տ. Տիրասուլյսկայեա, որի բենեֆիսն էր այդ օրը, աւելի քան զգացւած պատկերացրեց մտատանջ կնոջ դերը։ Բեմը ծագկանոց էր դարձրել երկտասարդութիւնը, թատրոնի օթեակներից ցանկելով նրան վարդեր, շուշան և չասմիկ։ Բայց թշուառ սիրողի համար դրանք մի-մի փուշ են աւելի ևս մըրմընջացնելու։ Նրա վիրաւոր սիրտը, Կեանք, զգացումներ, ահա թէ ինչ է հայցում Աննան...

Նա՛ որ տեսել է տ. Ֆէօդոտովային Աննայի գերի մէջ, նա՛ որ ականատես է եղել Ֆէօդոտովային կարգալիս Մորսկոյի նամակը Աննային ուղղած, ինքնասպանութիւնից մի քանի րոպէս առաջ, երբէք չի մոռանալ այն վիշտն ու տանջանքը, որ սիրակորոյս Աննայի հետ նա ստիպւած բաժանում էր։

Ուրախութեամբ լսում ենք, որ տաղանդաւոր Մ. Գ. Սաւինան մի քանի ներկայացումների մասնակցելու համար հրաւիրւած է Թիֆլիս։

Հայ արտիստ պ. Արաքսեան խորհրամատոց էր եղել Թիֆ. Ժողովարանի աւազներին, որ որոշ վարձով թոյլատրեն ժողովարանի ամառային այգում շաբաթական մի ներկայացում տալու։ Սակայն պանդոկ դարձած Ժո-

լովարանի վարչութիւնը մերժել էր պ. Արաքսեանի առաջարկը, պատճառաբանելով, որ թղթատարը կրկանաշարի:

Ցաւում ենք, որ ժողովարանի անգամները այն աստիճան նւիրել են թղթատարին, որ մոռանում են իրանց ընտանիքներին, գրկելով նրանց ամուսնաց տղերքին գէթ մի ամենափոքր էստէտիկ հաճոյքից:

Պ. Աբէլեանի կազմած խումբը արդէն սկսել է իր ներկայացումները երևանում: Ամսոյս 4-ին խաղացել են «Ֆողգասար աղբար», որի մէջ լաւ են հղել պ. Աբէլեան—Ֆողգասարի դերում, պ. Պետրոսեան—փաստաբան Սքսէնի դերում, տ. Մելիքեան—Անուշի և պ. Մելիք-Յովսէփեան—Մելքոնի դերում: Ներկայացումները չաջող են դնում թէ մուտքի և թէ խաղի կողմից: Խումբը, ժողովրդի խնդրանք, մնալու է այնտեղ կրկին 3 ներկայացում տալու:

Վարչաւի արքունական թատրոններին երգչուհի տ. Ալմենտինա Չոստոսկայան արդէն ժամանել է Թիֆլիս և ազնականների թատրոնում օպերետտային խմբի հետ երեք ներկայացում կըտա, Աբովյանեան արդէն բացաւ է:

Երէկ երեկոյ կայացաւ օր. Պապայեան կոնցերտը արքունական թատրոնում, պ. Լիւլիզովի և իր խմբի մի քանի անդամների մասնակցութեամբ:

ԱՆԴՐԵԱՅԱՆ ԹԱՌՈՒՀՈՒ ԹԱՌՊՐՈՒԹԵԱՆ
ՎԱԹԱՍՈՒՆՍԵԱՆ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Առաջիկայում Լոնդոնում կըկատարուի Վիկտորիա բազուկու բազուկու փառաւորական վարտումաւեայ փառաւոր յորելեանը: Մեծ Բրիտանիայի ամեն կողմերից արդէն միլիոնից աւելի հիւրեր են դնացել Լոնդոն և մինչև յորելեանական շաբաթը՝ էլի այդքան ժողովուրդ է ուղարկւում: Քաղաքային վարչութիւնները կազմում են ծրագրեր փողոցներում անցուցարձի ժամանակ ընդհանուր կարգ պահպանելու համար, որովհետև այդքան ժողովրդի հոսանքը պահանջում է աւստիարդ տոգս և միջոցներ: Նոր եկող հիւրերի

հետ Լոնդոնի բնակիչների բիւր կրկանում է 6½-7 միլիոնի: Բնակիչների այս ահռելի բիւր ի նկատի ունենալով, երազարարիւն կայ բոլորից հիւրանոցներում և հաշտարաններում մինչև յայտնաւորուեցին: Ուսկիւմուրիւնը անկարգութիւնների առաջն առնելու համար, արդէն սկսել է ժամանակաւորապէս Լոնդոնից հեռացնել բոլոր կատակածելի մարդոց: Այն հրապարակներում, ուր տեղի կունենան փառաւոր հանդիսները, հասարակութեան համար շինում են մտելու տեղեր մինչև 15 յարկանի: Տեղերի գները առասպելական են. բացի արանից բոլոր բեռնիքների և խմելիքների գինը շատ բարձրացել է. ամենից շատ բարձրացել է մսի գինը:

Աւստիարի ամեն կողմերից արդէն պատգամաւորութիւններ են գնում մասնակցելու հանդիսին:

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Մայիսի 14-ին, Նոյին Կայսերական Մեծութիւններին՝ Թագաւոր Կայսր Նիկողայ Ալեքսանդրովիչի և Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեոդորովնայի թագաւորութեան օրը՝ քաղաքս զարդարւած էր դրօշակներով: Թիֆլիսի բոլոր դաւանութիւնների եկեղեցիներում և աղօթատներում հանդիսաւոր մաղթանքներ կատարւեցին: Տօնի առիթով 21 անգամ թնդանօթ արձակւեցաւ: Երեկոյեան քաղաքում լուսավառութիւն կար:

Ռուս յայտնի հրատարակիչներից մէկը սկսել է հրատարակել «Նահանգների բառարան»: Այդ բառարանի մէջ Ռուսիայի ամեն նահանգ մանրամասնօրէն նկարագրւած կըլինի, կլիմայական, տեղագրական, ազգագրական, բնական և այլ կողմերից: Աշխատութիւնը պիտի աւարտուի 7 տարւայ ընթացքում:

Իբրև լուր «Temps» հաղորդում է, որ Ռուսիան պատրաստ է երաշխաւորել Յունաստանից պահանջուող պատերազմական տուգանքը այն դուժարի չափ, որ Տաճկաստանը պարտ է մնացել 77 թւի պատերազմի ժամանակից:

Կովկասի զրամատէրերը Պետերբուրգում մի ժողով են կազմել «Պետերբուրգ-Կովկասեան բանկ» հիմնելու հանկը նպատակ պէտք է ունենայ բացառապէս Կովկասի արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու, փոխառութիւն տալով բնական հարստութիւնների մշակման համար:

Սուլթանը—Standard-ի ասելով—Ելզըդ-Քէօշկում մի նիստերին ներկայացրել է Տաճկաստանում ըէֆորմներ մտցնելու մի նախագիծ, որ կազմել է ինքը: Մի նիստերը, ի հարկէ, մեծ հաւանութիւն են տւել իրանց միապետի ծրագրին. մնում է, որ պետութիւններն էլ հաւանութիւն տան:

Անդլիական նպաստող յանձնաժողովի գործակալ Յովսէփ Յոնան, որ սպանեց Սղերդում, մի նամակ է թողել իր մահից առաջ, որից երևում է թէ տաճիկ դատաստանակտն քրնիչը և դատաւորը սուաջուց իմանալով, որ Յոնանը մեծ դուժար է ստացել նպաստներ բաժանելու, կանչել են իրանց մօտ փողը խլելու, հակառակ դէպքում մահով սպառնալով նրան:

Այժմ ահա այդ անձինքն են, որոնց յանձնւած է քննելու նրա սպանութեան գործը:

Թուրքիի կոտորածի գործը, ինչպէս երևում է, վերջացել է և դատաստանական քննութիւնը արդարացրել է գլխաւոր մեղաւորներին: Այդ երևում է նրանից, որ Ռուս. հեռ. գործակալութիւնը ամսիս 14-ից հեռագրում է, թէ դեսպանները պահանջում են մահուան դատապարտել յանցաւորներին: Բացի սրանից նրանք բողոքում են կառավարական պաշտօնեաներին արդարացնելու համար, որոնց մասնակցութիւնը կոտորածում ապացուցւած է: Ամենամեծ մեղաւորները ծանրանում են մութէսարիֆի, տեղական զօրապետի և ոստիկանապետի վրայ, որոնք այժմ ազատւած են:

Գարունը գալով, Կուրը սկսեց իր սովորական հեղեղումները: Ամսիս 11-ից ջուրը սկսեց չանկարճ բարձրանալ և առաջ կերպով ողողեց Գեսսիմոնովեան հրապարակը, ներքնատները և բազերը: Այդ օրը մինչև ժամի 12-ը ամբողջ հրապարա-

կը մի արշին ու կէս բարձրութեամբ բռնել էր ջուրը, այնպէս որ այդ հրապարակից մինչև Պետկովեան փողոցը, հարգապահութիւնը կատարուած էր նաեւ կներով: Քրի յանկարծակի բարձրութիւնից ահաբեկ եղած բնակիչները սկսեցին իրանց իրեղենները և ջրից փնասող ապրանքները փոխադրել աւելի ապահով տեղեր: Բայց հետեւեալ օրերը ջուրը սկսեց լցնալ քաշել և այլ ևս չի բարձրանում:

Անցեալ կիրակի Թիֆլիսում բացւեց ախտահանական կայարան (Дезинфекционная камера), որ նպատակ ունի ցոյց տալու ժողովրդին բոլոր վարակիչ հիւանդութիւններին ախտահանելու միջոցները: Վաղուց Թիֆլիսը կարեւոր ունէր այդ տեսակ մի օգտակար կայարանի:

Կ. Պոլսի լրագրները հաղորդում են, թէ հայոց պատրիարքարանից 500 ոսկի վան և ազգբան էլ Թուրքաւ է ուղարկւել կարօտեալներին բաժանելու:

ՌՈՒԱՐԱՅԻ ԱԶԻԱԲԱՆԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

Յունաստի 28-ին Ռուսիայում կատարւած միօրեայ ժողովրդագրութիւնից երևում է, որ արևոյզ կայսրութեան բնակիչների թիւն է 129,211,113: Սրանցից 9,722,559 հոգին բնակւում են Կովկասի 11 նահանգներում, այս թւից 15,29,931 արական սեռին են պատկանում, 4,593,622 հոգին իգական սեռին:

Ամբողջ Ռուսիայի բոլոր մասերից արևմտախիս ազգաբնակչութիւն ունի Լեհաստանը, իսկ Կովկասը բնակւում է Երկրորդ տեղը: Կովկասի բոլոր ֆաղսֆերից Թիֆլիսը և Բագու են, որոնք 100 հազարից արեւելի բնակիչներ ունին. առաջինն ունի 159,862 բնակիչ, երկրորդը 112,253:

ԽԱՍՈՆ ԴՈՐԵՐ

Յոյն-տաճկական պատերազմում վերաւորւած տաճիկները տարւել են Կ. Պոլիս. նրանց ընդհանուր թիւն է 705: Ֆրանսիական Կարմիր Խաչի ընկերութիւնը տաճիկ վերաւորների համար նւիրել է 5 հազար ֆրանկ: Ֆրանսիական դեսպանութիւնն էլ հրաւիրել է կոչների, որոնք վերաւորների վրայ խնամք կրտանեն Ելզըզ-Բէօզըր հիւանդանոցում:

— Տաճիկ զօրքերը զարհուրելի ան-

զթուլթիւններ են գործում Թեսալիայի նահանգում, գերմանացի օլիգերների ձեռքով: Բացի սրանից հաստատւում է, որ այդ նահանգի բոլոր զիւղերը աչքել են տաճիկ զինւորները:

— Չընայելով, որ յոյների և տաճիկների կողմից ընդհանուր զինադադար էր տեղի ունեցած, այնուամենայնիւ տաճիկները զրոյացնել իրանց խօսքը և յոյների վրայ չարձակեցին: Այժմ յոյները չետ են քաշել մինչև Լամիա (Ջէլլութունի): Թապաթառանգի գլխաւոր բանակը տեղափոխւած է Թերմոպոլիս:

— Տաճկաստանի պայմանները հաշտութեան մասին չափազանց շատ են համարում բոլոր եւրոպական պետութիւնները, բացի Գերմանիայից, որը տաճիկի կողմն է պահում: Յոյների արտաքին գործերի մինիստրը յայտնել է պետութիւնների դեսպաններին, որ Յունաստանը ոչ վարձատրութիւն կը տա՝ տաճիկն և ոչ սահմանները կողդէ: Յունական կառավարութիւնը իր դատի պաշտպանութիւնը չանձնել է Եւրոպային:

— Կրէտէի ապստամբները յայտնել են, թէ իրանք զէնքները վաչր չեն դնիլ, քանի տաճիկ զօրքեր կը զրտնւեն Կրէտէի վրայ, թէկուզ Յունաստանը հրաժարւի էլ կղզին իրան հետ միացնելու գաղափարից:

— Յոյների և տաճիկների մէջ զինադադար է. երկու կողմի զօրքերը պահում են իրանց զրաւած զիւրքերը: Զինադադարի ժամանակամիջոցը դեռ չայտնի է: Դեսպաններին չանձնւած է հաշտութեան պայմանների մասին բանակցութիւն վարել: Պետութիւնները համաձայն են — սահմանները ուղղել, նոյնպէս պատերազմական ծախքերի փոխարինութիւն պահանջել, որը պէտք է համապատասխան լինի իրապէս արած ծախքերին և Յունաստանի ֆինանսական ոյժերին: Եւ եթէ ոչնչացած դաշնագրերը հարկ լինի վերանորոգել, դա չըպէտք է վերաբերի այն արտօնութիւններին, որ պետութիւնները տւել են Յունաստանին: Տաճիկ պալատականների և Բ. Դրան մէջ այն կարծիքն է տիրում, որ Տաճկաստանը կը պնդի իր նախկին պահանջների վրայ, բայց որովհետեւ Դուռը ստիպ-

ւած կըլինի անպատճառ զիջել, այդ պատճառով մինիստրական փոփոխութիւն է սպասուում:

մեր պատկերները

I

ԱՆԱՁՈՂ, ՆՍԻԱՁՈՇ. Ակար Փ. Բրժոյսկիի.

Լեհացի նշանաւոր նկարիչ Բրժոյսկին, յայտնի է թէ Ռուսիայում և թէ Եւրոպայում. նա առհասարակ գծում է պէյզաժներ, որոնք վերցրած են վիտում բնականից:

Տարազի ներկայ Ռուս տպագրւած մէկն է նրա հրաշալի նկարներից, որ բաւական դադաւար կը տայ մեր ընթերցողներին նրա նկարչական տաղանդի մասին:

II

Դուռակ-Դիւն Զոռնոււմ.

Հին ժամանակները Հռոմում կային գուշակույ կանայք, որոնք ձեռնահատու թուշուներով միջոցով գուշակութիւններ էին անում: Նրանք բարձր դասակարգի կանանց թուշութիւնից օգտուում էին և նրանց բախտը թուշուների զանազան շարժումներից գուշակում: Քանի քան մատաղահաս օրիորդներ և կանայք սրբ տաղրով սպասում էին կախարդ կանանց գուշակութիւններին և անձնատուր լի նում նրանց քմահաճ բացատրութիւններին:

Մեր նկարը աչգայի մի տեսարան է ներկայացնում, որտեղ ճարպիկ գուշակ կինը ամբողջապէս կախարդել է իր ուն կրնդիւններին:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

Տիգրան ՆԱԳԱՐԵԱՆ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Լ

Թիֆլիսի Կենդրոնական, Կովկասում և գանազան ֆաղաֆների գրավանառաւ հոցներում ծախւում է:

Ա Տ Ր Պ Ե Տ Ի

- «Արմատ» վէպ բարձր-հայոց կեանքից. զինն է. 2 ր.
- «Խեւ-Կարապետ» վէպ հայ-կաթոլիկների կեանքից. 1 ր.
- «Զուռան» ողբերգ. օպերայի համար թուրք հայոց կեանքից. 1 ր.
- «Սարգսի» ողբերգութիւն տաճկ. պատ. կեանքից. 30 կ.

Անդրկովկասեան Երկաթուղի
(Մայիսի 6-ից)

Կայարան	Բ ա գ լ ի ց-Բ ա ր ու մ			
	Մարդատար Դալիս	Գնում Դալիս	Պոստային Դալիս	Գնում
Բաղու	—	4.01	—	12.06
Եւլախ	11.51	12.06	9.22	9.45
Գանձակ . . .	2.14	2.28	12.80	12.30
Աղստաֆա . .	5.20	5.35	3.40	3.59
Թիֆլիս	8.30	9.15	7.10	8.00
Գորի	11.20	11.27	10.16	10.25
Միխայլովո . .	12.37	12.52	11.40	11.54
Բաթում	8-48	—	8.45	—

Բ ա ր ու մ ի ց-Բ ա գ լ ի

Բաթում	—	7.45	—	8.35
Միխայլովո . .	4.42	5.12	5.27	5.42
Գորի	6.20	6.36	6.50	7.00
Թիֆլիս	8.34	9.34	9.11	11.00
Աղստաֆա . .	12.16	12.27	2.00	2.20
Գանձակ . . .	3.12	3.22	5.30	6.00
Եւլախ	5.08	5.18	8.03	8.20
Բաղու	1.02	—	6.00	—

Թարգմանում է

Սերապիան Կնայայի

„МОЕ ЧУДЕСНОЕ ВОДОЛЪЧЕНИЕ“

հեղինակութիւնը:

5—3

Սրբազան Իզմիրեան պատ-
րիարքի

ՄԵԾԱԴԻՐ ՊԱՏԿԵՐԸ

Սկար Ս. Սողոմոնեանի

Վաճառում է Աղբիւր-Տարազի
խմբագրութեան գրասենեակում,
ճանապարհաձախսով 1 ռ.

ՊԵՏ. ՄԱՃԱՌՈՒՆԱՅ

Բանաստեղծութիւններ զին. 25 կ.

Վշտի աղբիւրից (սակաւած.) 5 >

Վաճառում է Թիֆլիսում Կենդ-
րոնական և Զ Գրիգորեանցի գրա-
վաճառանոցներում, Բաղու՝ Ջիրա-
գեանի և Երևան՝ Գաղամեանի մօտ:

Գումարով առնողներին զիջումն
կըլինի 10—5

«Ա Ղ Բ Ի Ի Ր»

Միամսեայ պատկերազարդ

Հ Ա Ն Գ Ե Ս

Տարեկան գինը 3 ռ. (առասանման 4 ռ.)

Հասցէն՝ Тифлисъ.

Редакция Агбюръ.

Աղբիւր-Տարազի

գրասենեակում Խաղիայից և Քրան-
սիայից ստացել են մեծ քանակութեամբ
200 Տեսակից աւելի օրթոգրաֆիական
շաւ գեղեցիկ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ, Խաղ և
ճանապարհաձախսով 30 կ. մինչ 3 ռ.

Зуболечебный Кабинетъ Д-та Кавказ-
скаго Офицерскаго Эконом. общества Ю. А
ФРАНКЪ. Лѣчение, пломбированіе, извле-
ченіе и вставленіе искусственныхъ зубовъ.
Пріемъ БОЛЬНЫХЪ ОТЪ 9-хъ час. утра до
7-ми часовъ вечера.

Головинскій пр. д. Серѣева № 7

10—4

Ա Ղ Բ Ո Մ - Ա Ղ Մ Ա Ն Ա Ս

4 գոյնով տպագրած, 64 թերթիկներ
վրայ, 101 հետաքրքիր և գեղեցիկ
պատկերներ, նկարներ

Գինը 2 ռ.

Աղբիւր և Տարազի 96 և 97 թ. բա-
ժանորդներին համար 1 ռ. 25 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Агбюръ կամ Таразъ.

ՎԵՋԱՓՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ձեռնապակու վրայ պատկերը վաճառ-
ւում է հատը 10 ռ. ճանապարհաձախսով:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԴՐ ՀԻԻԱՆ-
ԴԱՆՈՅ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Վուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր.
բայի կիրակի օրերից:

ԱՌԱԴՕՏԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. փ.
բաժնուծեան, սիֆիլիս և վեներական
հիւանդութիւններին:

Դ. Գ. ԶԻՎՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի,
ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԷՎԱ ԲՈՒՂԵՆԿՈ
— 10—11 ժ. կանանց և երեխ. հ.

Ի. Փ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ 12—1 ժ. ա.
կանչի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ. երկու-
շաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներ-
քին, երեխայոց և նեարդային հ. երեք-
շաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներ-
քին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ.

և շաբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկու-
շաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԴՈՒՂԻՆԵԱՆ—6—7 ժ. սիֆիլիսի,
մէզի և սեռական օրգանների հ. ներքին
և մօրթի հ.

Ա. Գ. ԴՈՒՂԻՆԵԱՆ քիմիական և խոշո-
րացուցական հետազոտութիւններ է ա-
նում մէզի, խիւի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համալսարանի (կոն-
սիլիո մի) և օպերացիայի համար ու-
սանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Աղբիւր-Տարազի գրասենեակում վաճառւում են

ԱՂԲՈՄ-ԱՂՄԱՆԱՍ 4 գոյնով, ազգ. և այլն 101 պատկեր. 2 ռ. փոխ. 1 25	Բ. Ա.
ՍԱՍՈՒՆԻ ԿԵՆՔԻՅ—Ծերենցի Երկունք IX դարու (սակաւածիւ)	2 —
Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՅ. Բանաստեղծութիւններ 1 ռ. 50 կ. փոխարէն	1 —
ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՅ. Բանաստեղծութիւններ 60 կ. փոխ.	30 —
ՍՐԻՆԳ. Բնութեան երգեր և Բանաստեղծութիւններ 80 կ. փոխ.	50 —
Ս. ԻԶՄԻՐԵԱՆԻ ձեռնապակու վրայ պատկերը (սակաւածիւ)	10 —
ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ պատկերը 6 ռ. փոխ.	4 —
ԲԵՐԿԻՆՔ, խրոմօ-սկարել, ՌԱՖԱՅԷԼԻ Մաղօնաներ, հրեշտակներ, ՐՈՒՔԷՆՍԻ Յիսուս և Տիրամայր, ՂԵՔՍՊԻՐԻ ԲՈՒՄՈ-Չուլիէթ Թափան- ցիկ լուսի դէմ նկար, ընդամենը 8 պատկեր. 2 ռ. փոխարէն	60 —
ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՅԻ մեծադիր փօտո-գրաւիւր պատկերը	1 20
ՀԱՐԷՄԻ ԱՂՋԻԿԸ ոսկէ շղթաներում	50 —
ՄԱՅՐԻԿԻ ՆԵՋԱՐԱՆՈՒՄ խրոմօ	1 30
ՉՄԵՌ	20 —
ԱՐՏԱՂԷՍ Բ. Թաղաւորի մուտքը և հռոմ.	30 —